

POSUDOK

na diplomovú prácu Martina Fajtu: Fenomén vody v baníctve – ryžovanie zlata, nálezy rudných mlynov na Slovensku, Praha 2015, 85 strán textu, Príloha A Katalóg nálezov str. 86-91, Príloha B Obrazová príloha str. 92-123.

Horské oblasti Slovenska, ako je všeobecne známe, poskytovali a dodnes poskytujú veľké bohatstvo rudných ložísk, súvisiacich najmä s drahými a farebnými kovmi. Tento fakt spôsobil ich exploataciu a využitie človekom už závere neolitu a najmä v dobe bronzovej. Rozkvet v ťažbe rúd zažila krajina v období prítomnosti Keltov na Slovensku a hlavne v období vrcholného a neskorého stredoveku. Slovenskí archeológovia si uvedomovali tieto danosti, ale aj bohatstvo archeologických a mineralogických zbierok v múzeách veľmi skoro a je priam symbolické, že v tomto roku je tomu práve 60 rokov, čo M. Novotná publikovala svoju priekopnícku prácu o počiatkoch ťažby a metalurgie neželezných kovov. Rovnako v tomto roku uplynie 30 rokov od publikovania excelentnej materiállovej štúdie z pera A. Točík – H. Bublová o archeologickom výskume zaniknutej ťažby medi v Španej Doline. Sebakriticky však musíme konštatovať, že v ďalšom období, a to až podnes, možnosti montánnej archeológie na Slovensku archeológovia dostatočne nevyužili. Mám na mysli tematicky zameraný terénny výskum na určitý región či mikroregión, v jeho aktuálnej interdisciplinárnej spolupráci.

Preto je metodicky a pedagogicky pozitívne, že Ústav pro archeologii FFUK vypísal uvedenú tému pre diplomovú prácu, ktorú predkladá diplomant Bc. Martin Fajta. Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici disponuje, pochopiteľne, bohatým zbierkovým fondom, súvisiacim s exploataciou a spracúvaním rúd v praveku i stredoveku. Mnohé zo starších zbierok nie sú spracované a publikované, a preto som rád poskytol časť tohto fondu diplomantovi a pomohol mu v spracovaní témy.

Je známym faktom, že už „postavenie“ obsahu naznačuje pozitíva i negatíva akejkoľvek, aj diplomovej práce. Autor zvolil obsahovú štruktúru správne, vzhľadom na tému voda a baníctvo, kde boli prioritné oblasti: ryžovanie vodných tokov, úprava rúd a voda ako zdroj energie pre pohon technických zariadení. V kapitole o montánnej archeológii mohol autor aspoň stručne spomenúť prehľad bádania v tejto oblasti mimo územie Slovenska /Česká republika, Rakúsko, Rumunsko, Poľsko/. Hoci vývoj ryžovania zlata a úpravy rúd v Čechách podrobne spracoval v ďalších kapitolách. Exkurz o zlate zaradil správne, hoci zbytočne a neúmerne sa zaoberal morfológiou ložísk...

Podstatná časť práce je venovaná ryžovaniu zlata, kde za určitý nedostatok možno považovať spracovanie kapitoly o toponomastike /str. 38-39, spolu ani nie jedna strana/. Tu autor mal využiť práce historikov, paleohydroológov /M. Majtán, K. Rebro, štúdie v časopise Balneologický spravodajca, Piešťany/. Pri tejto kapitole napríklad spomína na str. 38 prácu V. Šmilauera z roku 1932, ale v zozname literatúry ho neuvádza. To sa mu opakovane stalo pri menách J. Majera /str. 65/ či J. Karasa /str. 67/.

V ďalšom texte spomeniem už len dve negatívne stránky práce z môjho pohľadu. Jeden spočíva v neuvádzaní literatúry súvisiacej s témou- napríklad práce V. Furmánka o získavaní farebných doby bronzovej na Slovensku či nespomenutie štúdie autorského kolektívu M. Vokáč-S. Houzar-P. Škrdla o Zlatomlyne u Opatova v zborníku prednášok v AF 2008 Banská Štiavnica. Druhý negatívny aspekt

práce sa týka gramatických chýb, ktoré pravdepodobne súvisia so štúdiom autora v zahraničnom prostredí /nespisovné slová vo vetách – napríklad nezrovnateľné str. 26, dochovalo str. 38, ustal príliv str. 44/.

V čom však spočíva pozitívum práce, ktoré prevažuje pomyselnú miskú váh? Diplomant preukázal schopnosť spracovať vybranú časť nepublikovanej materiálnej kultúry múzea, zaradiť ju a porovnať do kontextu pertraktovanej témy bádateľmi zaoberajúcimi sa touto problematikou, pritom vhodne pracoval s literatúrou, čo predstavuje pozitívny precedens ďalšej jeho už samostatnej práce budúceho archeológa. Týmto, podľa môjho názoru, splnil základné kritériá kladené na uchádzača o skončenie magisterské štúdiá.

Z uvedených dôvodov prácu odporúčam k verejnej obhajobe a hodnotím ju známku stupňa 2.

V Banskej Štiavnici, 16.5.2015

PhDr. Jozef Labuda, CSc.